

**Tartu Ülikooli Raamatukogu venekeelse kirjanduse tähestikkataloog (VeA),
kaartkataloog, koostatud 1948-1998
Pass kataloogile nr. 8¹**

Kataloogi ülesanne

Kataloog peegeldab trükiseid, mis on ilmunud aastatel 1917-1998 vene ja teistes slaavi keeltes, olenemata ilmumiskohast. Kataloogi nimetuse lühivormiks on VeA.

Asukoht

Kataloog asub sedelkataloogide ruumis (nr. 289).

Suurus

1998. aasta lõpus oli kataloogis umbes 900 000 kaarti, 18 kataloogikapis 864 kasti.

Sisu

Kataloogist võib leida võõrkeelse raamatu kogus olevaid raamatuid, võõrkeelse perioodika kogus olevaid monograafiaid (individuaalkirjetega), dissertatsioonide kogus olevaid dissertatsioone, autoreferaate, separaate, diplomi- ja auhinnatöid, TT kogus olevaid TRÜ käsikirjalisi teadustöid.

Kataloog ei kajasta hilisemaid trükiste kustutamisi.

Kirje

Kirjed koostati kataloogimisosakonnas. Kasutati erinevaid kirjereegleid:

1. 1950–1973 kehtisid Nõukogude Liidus nn. ühtsed reeglid "Единые правила описания произведений печати для библиотечных каталогов"
2. alates 1974. a. hakati kasutama ühtsete reeglite uusredaktsiooni
3. 1. aprillist 1978. a. mindi üle uuele kirjevormile, mille aluseks oli Nõukogude Liidus ilmunud standard ГОСТ 7.1-76. Ühtlasi hakati kasutama ka Eestis koostatud juhendit "Uut kataloogimises" (Tallinn, 1978) ja "Trükiste bibliograafiline kirjeldamine" (Tallinn, 1981)
4. 1986. aastast kasutati „Правила составления библиографического описания“. (Moskva, 1986)
5. 1994. aastal, seoses üleminekuga arvutikataloogimisele, võeti kasutusele rahvusvahelised kirjestandardid ja -reeglid (ISBD, AACR)

Kataloog sisaldas põhi-, täiend-, viite- ja teatmekaarte. Perioodilistele väljaannetele koostati lühikirjed, kuhu lisati märkus: Täielikku kirjet vt. perioodiliste väljaannete tähestikkataloogist.

1. Põhikirie on koostatud igale väljaandele autori, kollektiivautori või pealkirja järgi. Autori või kollektiivi nimi pealdises on ühtlustatud.

Mitmeköitelistele teostele koostati koondkirjed. Lisaks koondkirjele tehti:

- a) täiendkirje individuaalset autorit või pealkirja omavatele köidetele
- b) individuaalkirje tuntud kirjanike kogutud teoste üksikutele köidetele
- c) individuaalkirje perioodilistes väljaannetes ilmunud monograafiatele.

Raamatusarjade iga üksik teos sai iseseisva kirje. Lisaks tehti sarjakirjed sarja nimetusele.

¹ TRÜ Teadusliku Raamatukogu kataloogisüsteemi juht. Tartu, 1988

2. Täiendkirjed on koostatud

- autorikirje korral:

- a) teisele ja kolmandale kaasautorile
- b) ilukirjandusliku teose pealkirjale
- c) teatmeteose pealkirjale
- d) pealkirjale, kui autor (koostaja) oli kaanel märkimata
- e) isikule, kelle elu ja tegevust teos käsitles (tema kohta)
- f) illustreerijale
- g) ümbertöötlejale
- h) autorile rööpteksti ja -tiitellehega teose puhul rööpteksti keeles
- i) kollektiivile, kui teos käsitles kollektiivi ajalugu või tegevust.

- pealkirjakirje korral:

- a) esimesele autorile (koostajale)
- b) toimetajale (esimesele või peatoimetajale)
- c) väljaandvale asutusele
- d) kaanepealkirjale, kui see erines tiitellehel olevast pealkirjast kolme esimese sõna osas
- e) isikutele, kelle elu ja tegevust teos käsitles (tema kohta)
- f) kollektiivile, kui teos käsitles kollektiivi ajalugu või tegevust
- g) illustreerijale
- h) ümbertöötlejale.

- kollektiivautorikirje korral:

- a) koostajale
- b) toimetajale, kui toimetaja oli näidatud tiitellehel või selle pöördel
- c) pealkirjale, mille algus erines pealdisest; täiendkirjet pealkirjale ei tehtud, kui pealdiseks oli ajutine kollektiiv.

3. Viitekaardid on koostatud:

- a) isikunime erinevatelt vormidelt (nimemuutus, pseud.) kataloogis kasutatud nimevormile
- b) kollektiivi nimetuse erinevatelt vormidelt kataloogis kasutatud nimevormile
- c) uuelts kirjavärsi vormilt vanale.

4. Teatmekaardid on kasutatud:

- a) kataloogikaartide järjestuse selgitamiseks
- b) kirjereeglites tingitud muudatuste puhul kirje pealdises
- c) kollektiivide puhul, mis olid muutnud oma nimetust.

Kirjes on kasutatud teose ortograafiat.

VI. Raamatukoguliku märkused

Kaardi vasakusse ülanurka on märgitud trükise kohaviit sõltuvalt asukohast. Näiteks võõrkeelsete raamatute kogus on kohaviit süstemaatilis-formaadilis-järjenumbriline - XIV A-2400. Dissertatsioonide kogus on kohaviit aga kogupõhine formaadilis-järjenumbriline - Diss.A-1035.

Kui 1972. aastal ülikooli raamatukoguvõrk tsentraliseeriti, muudeti TÜR kataloogid keskkataloogideks. Kataloogimisosakonnas koostatud kirjed (generaalkaardid) paljundati kõikide lugejakataloogide jaoks. Esialgu dubleeriti kaarte käsitsi, hilisematel aastatel kirjutusmasinal. Alates 1968. aastast kasutati elektrograafilisel teel paljundatud kaarte, mille alläärel olid ka UDK indeksid. Aastatel 1994-1998 (INGRIDI ajal) kasutati arvutiväljatrükina saadud kaarte, mille allosas olid nii UDK indeksid kui ka märksõnad.

Kataloogi ülesehitus

Tähestik

Kataloog on üles ehitatud järgmise tähestiku alusel:

абвгде(ё)ёжзи(й)кльмнньопрстуфхццщщъыьёя

Kaartide järjestamine

Kaardid on järjestatud vastavalt "Единые правила описания произведений печати для библиотечных каталогов" tähestikuliselt ühtses reas. Järjestusühikuks on sõna ja lause. Kirjavahemärke, v.a punkt, ei arvestata. Sidekriipsuga sõnad on arvestatud kahe eraldi sõnana. Sidekriipsuga lõppevaid või algavaid sõnu on käsitletud eraldi sõnadena.

Ühesuguse järjestussõna korral on järjestatud:

- a) perekonnanimi
- b) kollektiiv
- c) pealkiri

Ühe autori piires on järjestatud:

- a) autori enda tööd (kogutud, valitud, üksiktööd, tema koostatud tööd)
- b) tema toimetatud tööd
- c) tema tõlgitud tööd
- d) tema kohta tehtud täiendkirjed
- e) tema nimi pealkirjana

Ühe kollektiivi piires on järjestatud:

- a) kollektiivi nimi tervikuna autori kohal
- b) kollektiivi allasutus autori kohal
- c) kollektiiv pealkirjas

Ühesuguse pealdise ja pealkirjaga kirjade järjestamine:

- a) kordustrukide järjestus on pöördkronoloogiline (viimane trükk esimesena)
- b) õpikud on järjestatud klasside kasvavas numeratsioonis, ühe õpiku kordustrukid - pöördkronoloogiliselt
- c) kongresside, konverentside materjalide järjestus on kronoloogiline
- d) mitmekõitelised teosed on järjestatud köitenumbrite kasvavas järjekorras.

Kaartide liitmine ja mahakantud trükiste kaartide eemaldamine

Aastas liideti kataloogi ca 20 000 kaarti. Kaarte liitsid: Erika Nugin, Tatjana Šahhovskaja, Marju Kolk, Mare Vadi, Lilia Külv, Piret Ladva, Sirje Kliimask, Kaja Kruus, Svetlana Kuul, Külli Soobik.

Kaartide liitmise käigus redigeeriti kataloogi jooksvalt: avati isikunimede initsiaale; kataloogi tehti vajalikud parandused, kasutades Üleliidulise Raamatupalati venekeelseid trükikaarte: teatme-, viite- ja paranduste kaarte; asendati omakoostatud kaarte hiljem saabunud trükikaartidega.

Mahakantud kirjanduse kaarte eemaldasid kataloogist: Erika Nugin, Tiia Vahtra, Heljo-Mall Laas, Mare Vadi, Lilia Külv, Karitas Uus, Svetlana Kuul.

Kataloogivormistus

Kataloogikastidel on halli värvi etiketid. Etikettidele on märgitud kasti number ja täht, tähtede ühend, sõna või nimi, millega algab esimene kaart kasti ja sidekriipsu järel – millega algab viimane kaart kasti. Teatud hulga kaartide eraldamiseks kasti on kasutatud vahekaarte. Iga tähe alguses on kasutatud keskväljega valget plastikvahekaarti. Alljaotiste eraldamiseks on kasutatud vasakpoolse väljega valgeid plastikvahekaarte.

Kataloogi juurde kuulub kataloogisilt: „Tähestikkataloog. Võõrkeelsed raamatud 1917-1998. Slaavi tähestik“. Sildile on lisatud tähestik, mida antud kataloogis kasutatakse.

Ajalugu

1948 – hakati koostama kahte venekeelsete raamatute kaartkataloogi (omakoostatud kaartide ja Üleliidulise Raamatupalati trükikaardi baasil).

1954-1958 – ühendati kaks venekeelse kirjanduse kataloogi, et lihtsustada kataloogisüsteemi.

1969 – kataloogi liideti ca 50 000 autoreferaadi kaarti, mis olid eraldatud venekeelse kirjanduse generaalkataloogist 1968. a.

1971-1998 – kataloogi jooksev redigeerimine.

1972 – kataloog tõsteti ümber uutesse kataloogikappidesse ja see laienes 168 kasti võrra.

1973-1976 – kataloogi täiendamise eesmärgil võrreldi kaartkataloogi venekeelse kirjanduse (ilm. 1917-1948) sedelkataloogiga. Kaartkataloogi jaoks dubleeriti kirjed sedelilt kaartidele või ebaõige kirje puhul raamat rekataloogiti. (Tatjana Šahhovskaja)

Töö tulemusena lihtsustus venekeelse kirjanduse otsimine. Venekeelseid raamatuid (ilm. alates 1917) oli vaja otsida ainult ühest alfabeetilisest kaartkataloogist.

1978-1980 – kataloogis alustati TRÜ käsikirjaliste teadustööde peegeldamist. Töö tehti ka tagasihaaravalt. (Aino Mägi)

1979 – kataloogi juurde moodustati uudiskirjanduse tähestikuline kartoteek, mis tutvustas lugejaile kõige uuemaid fondi jõudvaid teoseid. Kaardid liideti kartoteeki samal päeval, mil raamatud saadeti fondi. Põhikataloogi liideti samad kaardid 2 nädala jooksul. (Erika Nugin)
Uudiskirjanduse kartoteek osutus vajalikuks ja lugejate poolt nõutuks.

1985 – koostati venekeelse kirjanduse tähestikkataloogide redigeerimise juhend. (Kaja Kruus, Elsa Loorits)

1986, 1988-1991 – venekeelse kirjanduse tähestikkataloogide sisuline redigeerimine. See hõlmas järgmisi töid: lugeja- ja peakataloogi (generaali) võrdlemisel avastatud puuduvate kaartide asendamine, kulunud kaartide asendamine, kohaviitade parandamine, autorite initsiaalide avamine, eesti autorite nimevormide ühtlustamine, kaartide järjestuse kontrollimine jm. (Kaja Kruus, Svetlana Kuul)

1993 – arvestades lugejate soove raamatut kiiremini leida, hakati ka autorikirje puhul koostama täiendkirjeid pealkirjale.

01.01.1999 - lõpetati kataloogi koostamine, täiendamine ja parandamine seoses infosüsteemi INNOPAC rakendamisega. Kirjandus on edaspidi leitav e-kataloogist ESTER.

NB! Seisuga aprill 2015 pole e-kataloogist ESTER veel leitavad autoreferaadid (ilm. 1969-1987) ja osaliselt ka separaadid.

Kirjandust kataloogi kohta

Riives, Helje. Kataloogid ja kirjanduse töötlemine // Teadusliku Raamatukogu töid. V, TRÜ Teadusliku Raamatukogu tegevus aastatel 1940-1976. Tartu, 1977. Lk. 57-65.

Kataloogimisreeglid ja metoodilised juhendid

1. Единые правила описания произведений печати для библиотечных каталогов. Ч. I. Вып. I, Описание книг. Москва, 1949. (koos hilisemate täiendustega)
2. Sama. Ч. I. Вып. 2, Организация алфавитного каталога. Москва, 1961.
3. ГОСТ 7.1-76 : библиографическое описание произведений печати. Москва, 1977.
4. Библиографическое описание произведений печати : инструктивно-методические указания. Москва, 1978.
5. ГОСТ 7.12-77 : сокращение русских слов и словосочетаний в библиографическом описании произведений печати. Москва, 1978.
6. Uut kataloogimises. Tallinn, 1978
7. Trükiste bibliograafiline kirjeldamine. Tallinn, 1981.
8. Правила составления библиографического описания. Москва, 1986.

Märkus: 29. oktoobril 2008. a. otsustas kaart- ja sedelkataloogide säilitamise töögrupp: venekeelse kirjanduse tähestikkataloog (1917-1998 ilm. raamatud) on täielikum kui generaalkataloog ja seega **kuulub alalisele säilitamisele**. Selle perioodi autoreferaate ja separate kajastati ainult selles ja süstemaatilises kataloogis.

Venekeelse kirjanduse generaalkataloog (kaartkataloog, 1917-1998) likvideeriti 4. veebruaril 2009.

21. aprillil 2015 otsustati ka venekeelse kirjanduse generaalkataloogi (sedelkataloogi, 1917-1948) mitte enam alaliselt säilitada.

Passi koostajad: Elsa Loorits, Kaja Kruus, aprill 2015

Täiendatud ja kinnitatud TÜR kaart- ja sedelkataloogide säilitamise töögrupi koosoleku poolt 21.04.2015